

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

**Uudiste lugemine paberlehest, veebiväljaannetest ja
nutitelefonidest**

Bakalaureusetöö

Autor: Mihkel Tamm

Juhendaja: prof. Peeter Vihalemm

Tartu

2013

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad.....	4
1.1 Paberlehtede, veebilehtede ja nutilehtede eripärast	4
1.2 Ajalehe materjalide loetavus paber-, veebi- ja nutilehtede puhul.....	6
1.3 Empiirilised lähtekohad.....	8
1.4 Uurimisküsimused.....	11
2. Meetod.....	12
2.1 Katse käik.....	12
2.2 Katse materjalid.....	14
2.3 Valim.....	19
3. Uurimistulemused.....	20
3.1 Katse tulemuste esitamise meetodid ja nende põhjal saadud uurimistulemused.....	20
3.2 Vastused uurimisküsimustele	25
4. Järeldused ja diskussioon	28
4.1 Metoodilised järeldused	28
4.2 Edasiste uuringute perspektiivid.....	29
Kokkuvõte	31
Summary	33
Kasutatud kirjandus ja allikad	35
Lisad.....	37
Lisa 1	37
Lisa 2.....	43

Sissejuhatus

Infovoog suureneb ajas. Mida rohkem tuleb meediume, mille kaudu on võimalik uudiseid ja muud infot kätte saada, seda rohkem võtavad inimesed seda nii tahtlikult kui ka tahtmatult vastu. Telefonioperaatorite poolt avaldatud 2012. aasta andmed näitavad, et suurema osa müüdnud mobiiltelefonidest moodustasid nutitelefonid. Sellest võime eeldada, et ühe uue võimaliku uudiste lugemise meediumina on kasvamas nutitelefonide tähtsus.

Kuid küsimus on, kuidas inimesed nutitefonist uudiseid lugedes käituvad? Kuidas mõjutavad telefoni tehnilised eripärad uudiste lugemist? Kas erinevatel meediumitel on uudiste lugemisel ka vahet? Kas mõnest meediumist lugedes jääb rohkem meelde ning teisest vähem? Käesolev töö keskendub sellele, kui palju jääb erinevatest meediumitest uudiseid lugedes inimestele meelde ehk kui suur on lugemiseefektiivsus erinevatest meediumitest uudiseid lugedes, eriti just nutitelefone silmas pidades.

Et selgust saada, kas on vahet, millisest meediumist uudiseid lugeda, korraldas käesoleva töö autor katse. Katse raames jagati 18 inimest kolme võrdsesse rühma ning paluti neil erinevatest seadmetest lugeda samasid uudiseid. Katse tarvis lõi autor paberlehe, veebilehe ja nutitelefonidele disainitud lehekülje, et seada katses osalenud võimalikult tõepärastesse olukordadesse. Katse käigus saadud tulemused pakkusid autorile palju põnevat analüüsivat materjali ning kõnekaid andmeid, mida saab käsitleda mitmel erineval meetodil.

Käesoleva tööga soovib autor leida, kas erinevatest meediumidest lugedes on uudiste lugemise efektiivsuses erinevusi. Töö põhineb katse tulemustele.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb üldplaanis neljast osast: 1) teoreetilised ja empiirilised lähtekohad, 2) meetod ning valim, 3) katse tulemused, 4) järeldused ja diskussioon. Diskussiooni ja järelduste osas on välja toodud ka töö edasised võimalikud arengud.

Töö autor soovib tänada kõiki kaastudengeid, kes aitasid läbi viia seminari- ja bakalaureusetöö raames tehtud katseid ning Mark Šandalit, kes käesoleva töö tarvis aitas luua erinevaid tehnilisi lahendusi. Eriti soovib autor tänada hea koostöö ning edasiviiva innustamise eest töö juhendajat prof. Peeter Vihalemma.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1.1 Paberlehtede, veebilehtede ja nutilehtede eripärast

Kümmekond aastat tagasi andis Eesti Ajalehtede Liit ajalehtedele järgmise määratluse:

Ajaleht on paberile trükitud perioodiline väljaanne, mis ilmub üks kuni seitse korda nädalas. Ajaleht kujutab endast kirjalikku infoallikat päevakajaliste sündmuste kohta, mis on seotud avalike asjade, rahvusvaheliste küsimuste, poliitika, kultuuri ja muude selliste teemadega. Ajaleht võib sisaldada ka pildilisi illustratsioone ning reklaami. Ajaleheks ei peeta riigiasutuse, kohaliku omavalitsusorgani või ettevõtte infolehte (Vihalemm & Kõuts 2004: 62).

Vabariigi Valitsuse kodulehekülg toob Statistikaameti andmetele põhinedes välja, et interneti kasutas Eestis 2012. aasta I kvartali seisuga 78,4% 16-74 aastaseid Eesti elanikke. Võrreldes aasta varasemaga oli kasv 1,9 protsenti.

Interneti kasutamine on tänapäeval nii levinud, et seda peetakse juba osaks inimõigustest. Järjest endastmõistetavamaks peetakse interneti kasutamist ka liikvel olles – väljaspool kodu ja töökohta – seda eriti nooremate inimeste hulgas. Lisaks asukohaga seotud juhtmevabale internetiühendusele, nagu WiFi, on järjest suuremat populaarsust kogunud ka mobiilside võrgu kaudu pakutav internetiühendus. Eestis on liikvel olles interneti kasutanuid veidi rohkem kui Euroopas keskmiselt (vastavalt 37% ja 32% 16–74-aastastest) (Eesti Statistika: Eesti. Arve ja fakte 2013: 50).

Eesti internetikasutajate hulgas on enim kasutatud e-teenus veebiväljaannete lugemine (91% internetikasutajatest), millele järgnevad e-posti kasutamine (90%), toodete ja teenuste kohta info otsimine (89%) ning internetipangandus (87%). Väga populaarsed on ka interneti kaudu helistamine, sotsiaalmeedia ja meelelahutus (mängude, piltide, filmide, muusika allalaadimine), milleks on interneti kasutanud rohkem kui pool internetikasutajatest. Veebiväljaannete lugemine, internetipangandus ja interneti kaudu helistamine on Eestis oluliselt laiemalt levinud kui EL-is keskmiselt. Oluliselt vähem levinud on reisiteenuste kasutamine ja internetikaubandus (Eesti Statistika: Eesti. Arve ja fakte 2013: 50).

Kodune internetiühendus on muutunud üha igapäevasemaks. 2012. aasta I kvartalis oli kodus internetiühendus kolmveerandil leibkondadest, mis on EL-i keskmisel tasemel. Peaaegu kõigil internetiühendust omavatel leibkondadel oli selleks interneti lairibaühendus (DSL, kaabel-TV, 3G mobiilne internet jne). Internetiühendus on enam levinud suuremates leibkondades. Peaaegu kõigil ehk 97%-l vähemalt kahe täiskasvanu ja lastega leibkondadel oli kodus internetiühendus. Üksi elavatest täiskasvanutest oli kodune internetiühendus 59%-l, mis on eelmise aastaga võrreldes seitse protsendipunkti enam (Soiela 2013).

Populaarsematest *online*-uudiskülgedest külastatakse Emor TNSMetrix andmetel Delfit ja Postimee.ee-d umbes miljoni erineva kasutaja poolt ühes kuus. Vastavalt siis Delfi.ee-d 1 084 274 unikaalset brauserit ja Postimees.ee-d 970 642 unikaalset brauserit (Delfi, 27.03.2013). Andmed Postimehe kohta annavad hea võimaluse võrrelda veebilehtede ja paberlehtede kasutamist. Äripäeviti on Postimehe tiraaž ligikaudu 57 600 eksemplari, laupäevase Postimehe tiraaž aga 70 000 eksemplari (Eesti Meedia 2012).

Võrreldes traditsioonilise ajakirjandusega on *online*-ajakirjanduse peamine erinevus kontekstualiseerimine, mis tähendab, et *online*-ajakirjandusel on võime rikastada teksti laiemas „pildiga“. Selle teevad võimalikuks uue meedia sellised eelpoolnimetatud kesksed tunnused nagu digitaalsus, interaktiivsus, hüpertextuaalsus, hajusus ning virtuaalsus (Runnel & Vengerfeldt 2004). *Online*-ajakirjanduse keskmis on traditsioonilise ajakirjanduse vaatepunktist *online*-uudised. Need uudised on loodud spetsiaalselt internetis avaldamiseks ja tarbimiseks (Runnel ja Vengerfeldt 2004: 237).

Nutitelefonid ning sellega kaasnev mobiilne internet ja nutirakendused on Eestis veel üsna uus asi. Eesti statistika aastaraamatu 2012 kohaselt kasutas mobiilset internetti 2010. aastal 3% elanikest. Käesoleva bakalaureusetöö autori seisukoht on, et mobiilse interneti kasutus on 2010. aastast alates palju kasvanud ning seega 2013. aastaks on olukord muutunud.

Muutustest annavad aimu ka kõneoperaatorite EMT, Elisa ja Tele2 2012. aasta lõpus avaldatud andmed. EMT väitel moodustasid 71% 2012. aasta novembrikuus soetatud mobiilidest just nutitelefonid (EMT pressiteade „71% ostetud telefonidest on nutitelefonid“ 04.12.2012). Elisa avaldas, et aasta jooksul nende esindusest ostetud telefonidest moodustasid nutitelefonid 60% (Elisa pressiteade „2012. aasta oli nutitelefonide aasta“ 02.01.2013). Ka kõneoperaatori Tele2 Eesti kommunikatsioonijuhi Hans Saarvelti sõnul moodustavad nutitelefonid umbes 60% kõikidest nende ettevõtte kaudu müüdud mobiilidest (kirjavahetus

Hans Saarveltiga jaanuar 2013). Nende andmete põhjal võime eeldada, et nutitelefonide osakaal on Statistikaameti 2010. aasta andmetega võrreldes kasvanud.

Eestis oli kaasaskantava seadmega väljaspool kodu või töökohta internetti kasutanuid vanuses 16–24 ja 25–54 aastat rohkem kui vastavates vanuserühmades EL-is keskmiselt, ent vanuserühmas 55–74 oli neid Eestis vähem. EL-i 16–24-aastastest noortest kasutas süle- või tahvelarvuti või nutitelefoni abil internetti 58%, Eesti noortest 65%. Veidi vanemate, 25–54-aastaste hulgas olid vastavad näitajad EL-is 36% ja Eestis 43%, vanuserühmas 55–74 aastat EL-is 12% ja Eestis 10%. Euroopa Liidus kasutas nutitelefoniga internetti 24% 16–74-aastastest, Eestis 18%. Kui EL-is on interneti kasutamine nutitelefoni abil noorte hulgas enam levinud kui süle- või tahvelarvuti kasutamine, siis Eestis on trend vastupidine (Soiela 2013).

Eesti 16–74-aastased kasutasid 2012. aasta I kvartalis pihuseadme (nt nutitelefoni) abil internetti peamiselt selleks, et e-kirju vahetada (76% pihuseadme abil internetti kasutanutest), võrguväljaandeid lugeda (63%) ja sotsiaalvõrgustikes osaleda (59%). Asukoha määramise rakendusi (GPS) kasutasid mehed naistest kaks korda enam (vastavalt 54% ja 26% pihuseadme abil internetti kasutanutest). Naistest pisut enam kasutasid mehed pihuseadmete abil internetti ka mängude, piltide, filmide, muusika vms mängimiseks või allalaadimiseks (vastavalt 50% ja 45%) ja audio- või videofailide saamiseks taskuhäälingu (*podcasting*) kaudu (vastavalt 27% ja 20%) (Soiela 2013).

Postimehe ja Delfi mobiilikeskkondadel on kokku 93 000 lugejat, sellest hulgast 68 000 inimest loeb mobiiltelefoni kaudu Postimeest ning 48 000 Delfit. Veerand mobiili kaudu ajakirjandusväljaandeid lugevatest inimestest kasutab mõlemat keskkonda. Enim loevad mobiiltelefonide kaudu Postimeest ja Delfit eestlased, tallinlased ning 20-29-aastased (Arb 2013).

1.2 Ajalehe materjalide loetavus paber-, veebi- ja nutilehtede puhul

Ajalehe materjali loetavus sõltub eelkõige selle aktuaalsusest, paigutusest ja visuaalsest esitusest, aga ka teemahuvist. Teema ja aktuaalsus selguvad lugejale eeskätt pealkirja, alapealkirjade ja juhtlõigu põhjal. Autor määrab lugema hakkamise siis, kui tegemist on

autoriga, kelle isik on lugejale tähenduslik – kui ta on tuntud kas kirjutajana või kokkupuudete põhjal väljaspool ajakirjandust. Samuti on autor oluline arvamuskülgede puhul (Vihalemm & Kõuts 2004: 73).

Kergemini haaratakse visuaalselt atraktiivne ja lühidalt esitatud materjal. Visuaalsetest tähelepanu köitjatest on eriti oluline foto olemasolu, selle suurus ja ilmeks (Vihalemm & Kõuts 2004: 73).

Mahuka lehe puhul pälvib suuremat tähelepanu ettepoole paigutatud materjal. Lehekülje ülaossa paigutatud materjal saab rohkem tähelepanu, alumisse vasakusse nurka paigutatud materjal üldiselt kõige vähem tähelepanu. Erandiks võivad olla mõned kohad, kust ollakse harjunud huvipakkuvat materjali leidma (Vihalemm & Kõuts 2004: 73).

Ühe üliõpilaste poolt tehtud uuringu põhjal (Vihalemm, Sander, Märk & Arras, 2003) tundub tähelepanu köitvate tegurite tähtsuse järjekord olevat järgmine: pealkiri, teema, foto ja muud visuaalid (Vihalemm & Kõuts 2004: 73).

Internet põhineb Wardi (2002) väitel mittelineaarsel tarbimisel, mille mustri määrab lugejaskond, mitte sisu pakkuja. See tähendab, et lugejal on võimalus hüpata loolt loole nõnda, kuidas ise soovib, mitte järgides toimetajate poolt seatud lineaarset uudisvoogu. Seetõttu tuleb uudise struktuur võrguväljaande jaoks kohandada nii, et lugejal oleks seda võimalikult mugav lugeda.

Online-ajakirjanduse multimediaalsuse teeb võimalikuks internet kui publitseerimisvahend, mille tehnoloogia võimaldab edastada või vahendada nii tekstilist, helilist kui ka pildilist infot (Runnel & Vengerfeldt 2004). Multimeediaks nimetatakse paljude esitluslike vormide, nagu tekstide, videote, fotode ja helide, kombinatsiooni ning integratsiooni. Koos interaktiivsuse ja hüpertekstuaalsusega on multimediaalsus üks kõige rohkem uuritud *online*-meedia tunnusjooni (Opgenhaffen 2008). Televisioon ja raadio segavad oma sisus audio ja video signaale, trükimeedia kasutab ainult teksti, mis on sageli varustatud ka illustratsiooniga. *Online*-väljaande sisu on segu nii tekstist, illustratsioonidest kui ka helist ja liikuvatest kujutistest (Beyers 2006 Kaukvere 2011 kaudu).

Digitaalsus ja kõikjalviibimine viitab sellele, et *online*-ajakirjandus on universaalselt kõigile kättesaadav ning selle tarbimiseks puuduvad ajalised piirangud (Trappel 2008). Kohesus tähendab teoorias, et virtuaalselt võetakse informatsioon vastu ja luuakse selle põhjal uudis peaaegu samaaegselt, kui edastatakse see lugejale. See on võimalik kahe seotud tunnuse tõttu.

Kõigepealt, informatsioon on digitaalne ja seda saab lihtsalt pidevalt vormida. Teiseks, informatsioon ei ole nii hajutatud nagu üldjuhul veebis (Karlsson 2007). Kohesus viitab sellele, et informatsioon on kättesaadav püsivalt ja puuduvad näiteks trükimeediale omased tähtajad (Trappel 2008). See on kaasa toonud lühenenud uudiste ringluse. Päevalehte antakse välja kord 24 tunni jooksul – nii pikk on päevalehe puhul uudiste ringlus. Ajakirjanikul on tähtaeg, mis ajaks ta peab uudise valmis saama ja pärast seda, kui uudis on prinditud, ei ole võimalik enam ajalehe sisu muuta. Tähtaeg on ka tele- ja raadiouudiste puhul, kuna sealsed programmid on täpselt planeeritud. *Online*-ajakirjanduses puudub tähtaeg, mistõttu võib uudiseid üles laadida ja muuta kohe kui informatsioon ajakirjanikuni jõuab (Karlsson 2007 Kaukvere 2011 kaudu).

1.3 Empiirilised lähtekohad

Varasemalt on oma töös „Postimehe *online*-väljaande lugemine üliõpilaste hulgas“ uurinud uudiste vastuvõttu Tiina Kaukvere. Tema uurimustöö peamiseks ülesandeks oli selgitada välja, mille alusel toimub lugemisvalik *online*-keskkonnas. Uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et kõige suuremal määral mõjustavad vastuvõtjat teate enese omadustest tulenevad tegurid. Seejuures on olulised nii teate sisulised tegurid (teemalähedus, aktuaalsus) kui ka vormilised tegurid (pealkirja, juhtlõigu jne. sõnastus). Samuti mängivad olulist rolli vastuvõtja tegurid (Kaukvere, 2011).

Veebiuudiste pealkirjade rolli lugeja tähelepanu püüdmisel on oma bakalaureusetöös uurinud Helen Mihelson. Oma töös „Lugejate reaktsioon veebiartikli pealkirjale kui tähelepanu äratajale“ leidis Mihelson, et lugejaid köidavad pealkirjad, mis neid kõnetavad, apelleerivad inimlikule huvile ning on abstraktsed ja ebatavalised (Mihelson, 2012).

Merike Leitu uuris oma bakalaureusetöös Postimehe *online*-väljaande lugemist 12. klassi õpilaste hulgas. Nii tema kui ka varasemalt samal teemal tehtud uurimistöödest tuli välja, et kõige olulisem tegur artiklite avamisel on teema lähedus ning foto ja pealkirja ülesanne on toimida tähelepanu tõmbajana, mitte artikli avamise ainupõhjusena. Lisaks tõi Leitu välja, et peamiselt loetakse Postimehe veebilehelt neid uudised, mis on avalehel seatud keskmisesse suurde veergu ning mitte neid, mis on ääreveerul (Leitu, 2012).

Konkreetses ajalehenumbri loetavust uuris Signe Opermann oma magistritöös „Konkreetses ajalehenumbri loetavus. Tähelepanu äratamise ja säilitamise võtted“. Põhilised üldistused, mida Opermann oma töös välja toob, on alljärgnevad:

- Ajalehematerjalide vastuvõttu mõjustavatest teguritest on väga olulisel kohal teate teema psühholoogiline lähedus vastuvõtja jaoks. See peegeldub nii üldises teemahuvis kui seoses teate sisu läheduse ning hoiakute suuna ja intensiivsuse vahel. Teate psühholoogiline lähedus hõlmab endas a) kirjeldava sfääri, b) käsitlemise aspekti, c) lugeja sotsiaalse ja kommunikatiivse kogemuse. Teates kajastatavate nähtuste tuntus ja olulisus vastuvõtja jaoks avaldub selles, et kas ja kui palju ta teatele üldse tähelepanu pöörab ning mil määral materjal teda isiklikult puudutab. Teate märkamine ja valik on kommunikatiivse protsessi algus.
- Teate autori või allika mõju tähelepanu äratamisel on määrav peaaegjalikult juhul, kui tema isik on lugeja jaoks mingil viisil tähenduslik. Loeb ka autori personaalne köitvus vastuvõtja jaoks. Sõltuvalt teatest ja olukorrast võib tähelepanu äratajaks olla ka negatiivne hoiak autori isiku suhtes, see tähendab, et lugu märgatakse, kuid ei soovita lugeda. Sel juhul jätab autori isik varju teate sisu.
- Teate oskuslik esitus, nii sisuline kui vormiline (sh kompaktselt konstrueeritud sõnum, tabav ja sisuga kooskõlas olev pealkiri, visuaalselt atraktiivsed vormilised elemendid jms), aitab kaasa materjali märkamisele ja lugemisele. Seejuures on oluline lisada, et illustreeriv lisamaterjal (fotod, teabegraafika jne) avaldab soovitud mõju eelkõige koos põhiainesega.
- Teate juures peavad vastuvõtjad väga oluliseks teema aktuaalsust ehk päevakajalisust, materjali ammendavat käsitlust ning vastavust tõstatatud ootustele.

(Opermann 2009)

Käesoleva töö autor uuris oma seminaritöös „Uudiste jälgimine paberlehest, veebiväljaannetest ja nutiseadmetest Postimehe näitel“, kas erinevatest keskkondadest lugedes teevad lugejad erinevaid valikuid ning millest see tuleneb. Seminaritöö tulemustest selgus, et erinevatest keskkondadest lugedes tehakse paljuski erinevaid valikuid. Selle põhjuseks on eeskätt see, mida üldse erinevad keskkonnad oma lugejatele pakuvad.

Seminaritöös korraldas töö autor katse, milles palus katses osalenutel lugeda konkreetse päeva (6. detsember 2012) artikleid Postimehe paberlehest, veebilehelt ning nutirakendusest. Katse

veebilehelt lugenute ning nutirakendusest lugenute rühmadega toimus hommikul kell 8.40, sest päeva varasematel tundidel on veebis avaldatud uudised kõige enam kattuvad paberlehes samal päeval ilmunuga. Päeva jooksul kattuvus väheneb oluliselt, sest veebilehel täiendatakse uudisvoogu pidevalt. Nutirakenduses oli lugejatel võimalik lugeda samu uudiseid, mis veebilehel, kuid nutirakenduses on uudised järjestatud ilmumise aja järgi, mitte tähtsuse järgi, nagu see on veebiväljaannete puhul.

Paberlehe uudistevalik kattus veebilehe uudistevalikuga 11% ulatuses. Nutirakendusest sai lugeda samasuguseid uudiseid kui veebileheküljelt. Seega sai autori seminaritöö tulemustest täheldada, et kuigi väljaanne oli kõikide keskkondade puhul sama (Postimees), siis uudistevalik oli erinevate meediumite puhul vägagi erinev.

Seminaritöö raames tehtud katse tulemusena sai võrrelda, kui põhjalikult ühest või teisest meediumist uudiseid loeti. Tulemused on katses osalenud rühmade põhised, mitte individuaalselt arvatud keskmised.

Paberlehest loeti kokku 40 erinevat uudist, mis moodustas 53,3% kõikidest paberlehes pakutavatest uudistest. 27,5% ulatuses lugesid katses osalenud inimesed samu artikleid. Keskmist artikli lugemiseks kulunud aega katsest ei selgunud.

Veebiväljaandest loeti kokku 42 erinevat uudist, mis moodustas 18,6% kõikidest veebiväljaandes pakutavatest uudistest. 26,2% ulatuses lugesid katses osalenud inimesed samu artikleid. Keskmiselt loeti üht artiklit 54,92 sekundit.

Nutiseadmest loeti kokku 30 erinevat uudist. 46,6% ulatuses lugesid katses osalenud inimesed samu artikleid. Keskmiselt loeti üht artiklit 41,25 sekundit.

Käesolevatest andmetest leidis autor vastuse püstitatud uurimisküsimustele, millest selgus, et erinevatest keskkondadest lugedes teevad lugejad tõepoolest erinevaid valikuid. Erinevused tekivad keskkondade erinevuste tõttu – erineb uudiste valik ning loetavate uudiste lugemist mõjutab meediumi vorm. Saadud tulemustest sai järeldada, et nutitelefonidest loetakse uudiseid pealiskaudsemalt. Seda näitas nii loetud uudiste arv, uudise lugemisele pühendatud aeg ning intervjuudest ilmnenu tendentsid (Tamm 2013).

1.4 Uurimisküsimused

Kuigi autori seminaritöö käigus läbiviidud katsest selgub, et nutiseadmetest uudiste lugemisele pühendatav aeg on pea viiendiku võrra lühem kui veebist lugedes, siis käesoleva töö autor leiab, et nutitelefonidest uudiste lugemise puhul on ka külg, mille poolest võib uudiste lugemine nutitelefonist olla ehk isegi efektiivsem kui veebist või paberlehest uudiseid lugedes. Nimelt ei ole nutitelefonist uudiseid lugedes artiklite ümber ega keskel reklaame. Samamoodi ei jää lugeja vaatevälja teisi artikleid nagu seda võib juhtuda paberlehest uudiseid lugedes. Nutitelefonist uudiste lugemise heaks küljeks on see, et kui lugeja artikli juba avab, siis saab ta täielikult keskenduda ainult ühele tekstile ning segavad faktorid tema vaatevälja ei ulatu.

Lugemise efektiivsuse (kvaliteedi) indikaatorina on antud töös vaadeldud seda, kui palju lugejale loetud uudisest meelde jääb.

Käesoleva bakalaureusetööga soovib autor teada saada, kas erinevatest meediumitest uudiseid lugedes on uudiste lugemise efektiivsus erinev ehk et kui palju jääb lugejatele tekstidest meelde. Sellest tulenevalt otsib autor oma bakalaureusetöös vastust järgnevatele küsimustele:

- Kui palju jääb lugejale uudistest meelde lugedes paberlehte?
- Kui palju jääb lugejale uudistest meelde lugedes veebilehte?
- Kui palju jääb lugejale uudistest meelde lugedes uudiseid nutitelefonist?
- Kuidas erineb lugemise efektiivsus uuritavate lugemisvahendite lõikes?

2. Meetod

2.1 Katse käik

Oma bakalaureusetöö raames püüab autor välja selgitada, kas erinevatest vahenditest uudiseid lugedes on mõjutatud ka uudise lugemise kvaliteet. Selle jaoks, et teada saada, kas uudise lugemise kvaliteet on mõjutatud keskkonnast, millest loetakse, korraldas autor katse.

Katse toimus 10. aprillil 2013. Katses osales 18 inimest, kes jagati kolme kuueliikmelisse rühma. Rühmad jagunesid paberlehe rühmaks, veebilehe rühmaks ning nutitelefonide rühmaks. Kõik rühmad lugesid täpselt samu tekste.

Tekstidena kasutas käesoleva töö autor Postimees.ee-s avaldatud artikleid (vt Lisa 1 – Katses kasutatud tekstid). Kõik artiklid olid ilmunud rohkem kui üks kuu enne katset. Nõnda pikk ajavahe oli oluline, sest isegi kui mõni katses osalenu oli etteantud artikleid varem lugenud, siis ei pruukinud tal kõik faktid enam väga täpselt meeles olla.

Kõik katse tarvis loodud rühmad olid eraldi ruumides ning katse jooksul üksteise tegemistega kokku ei puutunud. Iga rühma juures oli üks isik, kes katset ei teinud ning jagas katses osalenutele juhendeid, kuidas katse käigus käituda. Nn rühmajuht jagas katses osalenutele ka küsitluslehed.

Rühmajuhtidel paluti ette lugeda käesoleva autori poolt valmistatud tekstid, mis andsid katses osalenutele esialgsed juhendid. Ajalehest uudiseid lugenud rühmale mõeldud tekst nägi välja järgmine:

„Tere! Aitäh, et oled viitsinud tulla minu bakatöö katsele.

Ilma pikema jututa juhatame asja sisse. Katse toimub kahes osas ja võtab aega umbes pool tundi. Alustuseks palun teile kätte antud ajalehest ÜHE korra läbi lugeda kõik artiklid. Pärast seda lähme edasi teise osa juurde, aga sellest täpsemalt siis kui aeg on käes. Niisiis, võite alustada lugemist.“

Samasugused tekstid lugesid ette ka veebirühma ja nutirühma juhid. Nende poolt loetud tekstides olid sees teatavad muudatused, mis palusid katses osalenutel siis kas sulgeda oma

veebibrauser või panna nutitelefon käest ära pärast seda, kui kõik uudised olid ühe korra läbi loetud.

Katse teine osa algas pärast seda, kui kõik ühes rühmas olnud katses osalejad olid etteantud artiklite lugemise lõpetanud. Katses osalenutele jagati kätte küsimustikud. Küsimustikele olid kirjutatud juhised, kuidas küsimustikku täites katses osaleja käituma peaks. Lehe vasakusse ülemisse nurka paluti neil kirjutada oma sugu ja vanus. Lisaks rõhutati eriti, et kõik katses osalejad märgiks iga konkreetset artiklit puudutava küsimuste sektsiooni juures, kui põhjalikult nad antud artiklit lugesid. Olulise märkusena oli küsimustiku juhendisse kirjutatud lõik, mis palus katses osalenutel küsimustikku täites vastata küsimustele, mille vastuseid nad kindlasti teadsid ning mitte pakkuda vastuseid arvamise peale, sest õnneliku juhusega õigesti pandud vastused võisid mõjutada katse tulemusi.

Juhendtekst küsitluslehel oli järgnev:

„Niisiis, nüüd on sul kõik artiklid loetud! Katse teises osas kontrollime, kui palju sulle loetud tekstidest meelde jäi. Selle tarvis täida palun järgnev küsimustik. Küsimustikku täites on oluline meeles pidada mõningad tähtsad asjad.

Esiteks, kirjuta selle lehe vasakusse ülemisse nurka oma sugu ja vanus (kui oled 20 aastane naine, siis kirjuta N20 – mehed kirjutavad M20). Teiseks, ringita kindlasti igat artiklit puudutava pealkirja all, et kui põhjalikult antud artiklit lugesid.

Ülejäänud küsimustikku täites pea meeles, et kui sa vastust ei tea, siis palun ära kirjuta lahtrisse midagi. Umbropsu pakutud vastused ei pruugi katsest anda õiget tulemust. Jõudu!“

Küsimustiku juhendteksti tuleks suhtuda mõnevõrra kriitiliselt, sest juhendteksti stiil võis mõjutada katses osalejate lähenemist ning suhtumist küsimustikku. Eriti peab autor siinkohal silmas lauset „*Katse teises osas kontrollime, kui palju sulle loetud tekstidest meelde jäi*“. Antud lause võis tekitada katses osalenutes tunde, et nad on sattunud eksamile või kontrolltööle ning see võis pärssida lisaks positiivsele õhkkonnale ka katsetulemusi. Edaspidistes katsetes soovitab autor juhiste andmisel kasutada neutraalsemat keelt.

Küsimustikul palusin katses osalenutel vastata küsimustele loetud tekstide kohta. Küsimustik kontrollis katses osalenute faktimälu ning iga artikli kohta oli esitatud kaks küsimust.

Vastused küsimustele olid lühikesed (kuni kaks sõna) ning mõne küsimuse puhul olid antud ka vastusevariandid (vt Lisa 2 – Katses kasutatud küsimustik).

2.2 Katse materjalid

Et tekitada katses osalenute jaoks tekstide lugemise võimalikult reaalse elu situatsiooniga sarnaseks, otsustas autor luua paberlehe, veebilehe ning nutilehe, mis sarnasesid võimalikult palju reaalsete paberlehtede, veebilehtede ja nutilehtedega. Loodud lehed kandsid nime „Keravälg“. Nimevalik ei omanud ajakirjanduslikus või teaduslikus kontekstis mingit tähtsust, vaid on osake autori ühe lemmiklaulu pealkirjast, mida esitab Vaiko Eplik.

Autor lõi paberlehe, veebilehe ning nutilehe, et omada katse käigu üle kontrolli. Kasutades pärislehti ja –rakendusi tekiks olukord, kus katses osalenutel on uudistevalikus paljuski väga erinevad artiklid. Autori seminaritööst selgus, et veebilehe ja paberlehe uudistevalik kattus ainult 11% ulatuses. Kuna käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, kuivõrd just vahend, millest uudiseid loetakse, mõjutab uudiste lugemise efektiivsust, siis oli ülioluline, et erinevatel katserühmadel oleksid samad katsematerjalid. Samuti andsid iseloodud keskkonnad võimaluse autorile valida välja katses kasutatud artiklid ning valmistada ette katse küsimustik.

Loodud paberleht „Keravälg“ loodi peamisi ajalehekujunduse trende järgides. Neljaleheküljelise ajalehe esiküljel asusid tähelepanuväärsemad ja paeluvamad teemad, mis võiksid ärgitada lugejaid lehte tarbima. Esikülje põhiuudis kandis löövet pealkirja „Vaba ajakirjandus kadunud?“, mis kõigi eelduste kohaselt pidanuks ärgitama katses osalenud ajakirjandustudengeid antud artiklit lugema, sest see puudutas otseselt nende eriala. Ülejäänud kolm uudist, mis esikülje allreas olid esile toodud, olid spordiuudis „Kanepi naaseb mänguväljakutele“, välisuudis „Euroopa ootab uut liidrit, Van Rompuy pakib pillid kokku“ ja meelelahutusuudis „Urmas Kruuse värvikas elu“.

Briti parlament kehtestas meediale rangemad reeglid.

Euroopa ootab uut liidrit, Van Rompuy pakib pillid kokku

Kanepi naaseb
mänguväliakutele

Urmās Kruuse värvi- kas elu

Eesti

Peakontoris on liiga palju ametnikke, kelle töö sisu ja kasutegur on isegi kolleegidele selgusetu.

Baltika jõudis üle aastate kasumisse

Aasta kokkuvõttes oli ettevõtte kasum enne maksumaksust 1 056 miljonit eurot ning puhaskasum 805 000 eurot.

[illegible][illegible]

kappellat
 erousapellat
 tussas illu
 tihporett.
 Loffertie
 Harnen St
 romfascie
 unat ajak
 nortu
 nake illu
 jaa hillat
 Kakkie
 pelu wot
 kikk, kikk
 mat orake
 David Can
 wot, tihp
 mokkafie
 eurtimall
 tann kko
 neegfiat
 dattia joo

peat valitud
 Vajadusel
 maa ühele
 The World
 Juba nelj
 urbiannu
 Lennov
 Vajadusel
 rivat asu
 juhut
 al New
 Terna
 ri luua
 suu
 proot
 mid selle
 gubad-
 Kõrval

[illegible][illegible]

Viimasele leheküljele paigutati meelelahutusuudised. Oluline on märkida, et autor arvestas meelelahutuse sisse ka spordi uudised, mille tarvis on tavaliselt ajalehtedes pühendatud terve paariskülj. Spordiuudisena oli katses osalenutel võimalik lugeda esiküljel presenteeritud artiklit „Kanepi naaseb tuleval nädalal turniirikarusellile“. Meelelahutusuudiste seas oli ka teine esiküljel esile toodud uudis „Urmas Kruusel endise brüneti asemele kaasaks blondiin“. Ülejäänud kaks uudist olid „Potililled kolivad kevadel peenrasse“ ja „Bulgaaria vahetas juba valitud eurolaulu välja“.

Veebileht „Keravälg“ oli kujundatud võimalikult sarnaselt Eesti *online*-uudistekülgedele. Autor võttis veebilehe kujunduses eeskujud Postimees.ee elementidest. Et veebileht näeks visuaalselt välja võimalikult sarnane Eestis populaarsete *online*-uudiskülgedega, seadis autor katse tarvis loodud veebiküljele ka reklaambännerid. Reklaamide seadmine ääreribale ning lehekülje alläärde pidanuks hajutama lugejate tähelepanu samamoodi nagu reklaamid võivad mõjuda ka igapäevaselt veebist uudiseid lugedes.

Veebilehe „Keravälg“ üldise uudisvoo tõmmis on vasakpoolne pilt ning parempoolsel pildil on veebilehel avatud artikkel.

Keravälg

Kõige aktuaalsemad uudised kõige aktuaalsematele teemadel

Vaba ajakirjandus kadunud?

Siseminister soovib politsei peamaja tuulutamist

Baltika jõudis üle aastate kasumisse

Hiina süüdistab USAid regulaarsetes küberrünnakutes

Van Rompuy lahkub tuleval aastal poliitikast

Urmes Kruusel on endise bruneti asemel kaasaks blondiin

Kanepi peaks turniirikaarussellele naasma aprilli teisel nädalal

Potililled kolivad kevadel peenrasse

Bulgaaria vahetas juba valitud eurolaulu välja

NÜÜD BMW 5. SEERIA GARANTII 5 AASTAT / 100 000 KM + TASUTA hooldused!

Keravälg

Kõige aktuaalsemad uudised kõige aktuaalsematele teemadel

Briti poliitikut leppisid kokku uutes ajakirjandusreeglites

Briti poliitikut on pärast 60 läbi kestnud kõnelusi kokku leppnud ajakirjanduse uues enesereguleerimise süsteemis, teatas täna oopostaroonis olev Toopartei.

Leiboristide asejuht Harriet Harman ütles BBC-le, et kongressisettepanek, mis kehtestab uusi ajakirjandusreeglid meediatrööstusele, on parimaks täna parlamentis esmaskojaks hääletusele, vahendas AFP.

Kokkuleppe kõik detailid pole veel teada, ent pastab, et kõik kolm parlamenti suuremat erakonda – peaminister David Cameroni konservatiivid, Toopartei ja liberaalide koalitsioon – leidsid lahenduse suurimad erimeelsused põhjustanud küsimusele, kas uut reeglit peaks olema ka seaduse jõud.

Kokkuleppe raames kuulake kuningliku harta alusel uut pressi valvekoor.

Vajaduse Briti ajakirjanduse enesereguleerimist põhjalikult muuta tingis tabloidi News of the World peatulemiskandade.

Juba novembris kutsus Suurbritannia kohtunik Brian Leveson üles Briti «pööraste» ajalehtede jaoks uut reguleerivat asutust looma. Leveson juhtis Rupert Murdochit tabloidi News of the World häkkimiskandade uurimist.

Tema raportis soovitati luua seadustele toetuv uus suure autonoomiaga järelvalveasutus. Tema sõnul on Briti pressi väärkäitumine nõestanud selle väited, et meedia tegeleb avalikkuse huvide.

Kohtuniku sõnul ei langenud ajakirjanike ohvris ainult kuulsused, vaid press tegi oma käitumisega hullemaks ka tavali inimesi puudutavaid traagilisi sündmusi.

Seri reguleeris Briti press end ise toetudes Pressikaebuste Komisjonile, millele kritiikud helistas ette hambutust.

Meediamagnaat Rupert Murdoch oli sunnitud 168-aastase tabloidi News of the World 2011. aasta juuli sulgemise seoses paljastustega, et selle töötajad hakisid mõrvatud teismelise tüdruku kõnepostid ning kuulatsid ebaseaduslikult pealt kõnetes kuulsuste telefonikõned.

Telefonidesse hääkumise ajakirjanike selgitamiseks kutsuti ellu operatsioon Weeting, mille raames on vahistatud 24 inimest.

Active mudelid nüüd kuni 3600 € soodsamad
Lisaks maksame 1000€ sinu vanale autole peale

VAATA LÄHEMALT

Nutitelefonidele loodud veebileht „Keravälg“ ei järginud oma disainis Postimehe nutirakenduse disainilist poolt. Pigem sarnanes „Keravälg“ Postimehe alla kuuluva meelelahtusukülje elu24 nutiseadmetele kujundatud disainiga. Oluline on märkida, et paberlehe ja veebikülje ning nutitelefonidele mõeldud lehekülje vahel oli üks oluline erinevus. Nimelt puudus nutitelefonide veebilehel uudis „Baltika üle aastate taas kasumis“.

Olulise artikli puudumine oli ka autori jaoks ootamatu ning ebameeldiv üllatus, mis selgus alles 10. aprilli katse käigus. Kuna artikkel nutitelefonide leheküljelt kogemata puudus, otsustas autor katse tulemuste objektiivsust arvestades jätta tulemuste analüüsis arvestamata nii paberlehte kui ka veebikülje lugenud katserühmade vastused Baltika uudise kohta.

Nutitelefonidele loodud veebikülje tõmmis (vasakul) ning nutitelefoni avatud artikkel (paremal) nägid välja sellised:

Keravälg

Vaba ajakirjandus kadunud?

Siseminister soovib politsei peamaja tuulutamist

Hiina süüdistab USA-d regulaarsetes küberrünnakutes

Van Rompuy lahkub tuleval aastal poliitikast

Urmas Kruusel on endise bruneti asemel kaasaks blondiin

Potililled kolivad kevadel peenrasse

Kanepi peaks turniirkarusselliile naasma aprilli teisel nädalal

Bulgaaria vahetas juba valitud eurolaulu välja

<http://factorial.ee/keravalk>

Keravälg

Urmas Kruusel on endise bruneti asemel kaasaks blondiin

Foto: Jelena Rudi

Tartu linnapea Urmas Kruuse (47) kaunis abikaasa Katrin üllatas presidendiballil kõiki enda uue seonguga - endiste lühikeste ja tumedate juuste asemel olid naisel nüüd hoopis blondid ja pikad kiharad.

Abikaasa Kruuse arvab, et naine näeb tõesti väga hea välja, kirjutab ajakiri Naisteleht.

«Elu on ikka täis üllatusi ja muutusi. See oli tema vaba soov ja tahe seda teha, minul selle vastu küll midagi ei olnud. Meil sai just 25 aastat kooselu täis, seega usun, et selline muutus andis nüüd talle ka hoogu ja energiat juurde,» räägib Urmas.

2.3 Valim

Kõik katses osalenud olid Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituudi esimese ning teise kursuse tudengid. Katses osalejateks valis autor just selle grupi inimesi, sest neil on kõrgendatud meediahuvi ning samasugused baasteadmised. Teadmiste ning hoiakute poolest homogeenne valik oli oluline, et saada paremini võrreldavaid tulemusi. Lisaks oli autoril kõige lihtsam koguda katse jaoks piisavalt suur valim just samast instituudist, kus ta ka ise õppis.

Katses osalenud isikud jagati kolme rühma, pidades silmas tasakaaluprintsiipi, mille kohaselt pidanuks igas rühmas olema katses osalevate esimese ning teise kursuse tudengite vaheline tasakaal. Samuti oli oluline ka iga rühma sooline tasakaal. Nutitelefonist uudiseid lugeva rühma puhul pidas autor silmas ka seda, et suuremal osal sellesse rühma määratud tudengitel oleks olemas isiklik nutitelefon.

Paberlehest uudiseid lugenud rühmas oli kolm meest ja kolm naist. Kolm neist olid ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudi esimese kursuse tudengit ning teised kolm olid teise kursuse tudengid.

Veebilehelt uudiseid lugenud rühmas oli neli meest ja kaks naist. Kolm neist olid ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudi esimese kursuse tudengit ning teised kolm olid teise kursuse tudengid.

Nutitelefonist uudiseid lugenud rühmas oli kolm meest ja kolm naist. Kõik kuus selles rühma katses osalenud inimest olid ajakirjanduse- ja kommunikatsiooni instituudi teise kursuse tudengid. Selle rühma komplekteerimisel arvestas töö autor seda, et kõigil katses osalenutel oleks olemas isiklik nutitelefon.

Just nutitelefonide olemasolu arvestamine viis nutitelefonidest uudiseid lugenud rühma puhul tasakaalust välja esimese ja teise kursuse vahelise balansi. Siiski oli rühmas meeste ja naiste vaheline võrdne tasakaal.

Katses osales 8 naissoost ja 10 meessoost isikut, vanuses 19 kuni 24.

3. Uurimistulemused

3.1 Katse tulemuste esitamise meetodid ja nende põhjal saadud uurimistulemused

Kõik katses osalenud lugesid läbi kõik neile ette antud artiklid. Kõik katses osalenud isikud täitsid pärast artiklite lugemist ka küsimustiku, mis kontrollis, kui palju neile loetud tekstidest meelde jäi. Samuti pidid nad töö peal märkima, kui põhjalikult nad konkreetset artiklit lugesid. Küsimustikus oli iga artikli kohta kaks küsimust.

Lugemiskvaliteeti erinevate katses osalenute rühmade vahel kontrollis autor mitmel erineval meetodil. Järgnevalt toob autor välja erinevad meetodid ning nendel meetoditel saadud uurimistulemused.

Esimene meetod arvestas seda, kui palju katsealustele uudistest meelde jäi ning kui põhjalikult nad uudiseid lugesid. Kõigi uudiste lugemise keskmist põhjalikkust nimetab autor edaspidi sõnaga „lugemisindeks“.

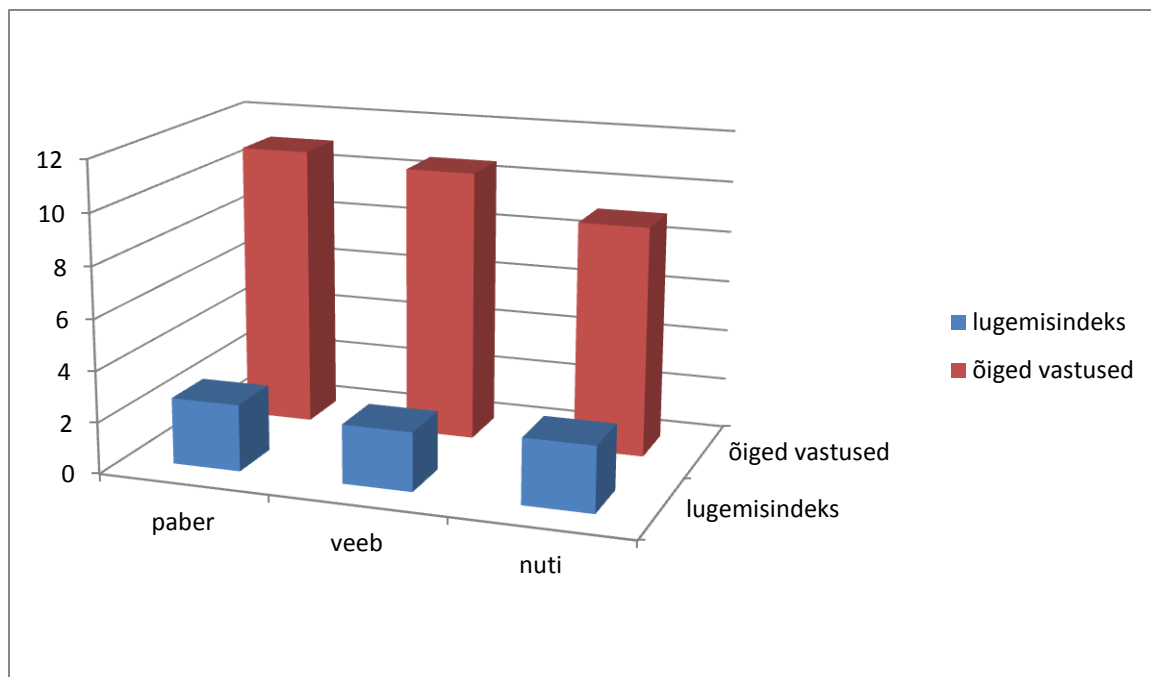
Autor arvutas kokku iga katses osalenud isiku õiged vastused küsimustikus ning arvutas välja iga katses osalenud rühma keskmise. Lugemisindeks arvutati vastavalt katses osalenute poolt ankeedis konkreetse artikli juurde märgitule. Kui katses osalenu märkis, et ta luges uudiseid põhjalikult, oli see indeksi väärtuse arvutamiseks kolme punkti vääriline, osaline lugemine andis kaks punkti, põgus ülevaatamine ühe punkti ning mittelugemine null punkti.

Tulemusi sel meetodil analüüsides sai autor järgnevad andmed:

Paberlehte lugenud rühm – Keskmine lugemisindeks: **2,6** ning keskmine õigete vastuste arv: **11**

Veebilehte lugenud rühm – Keskmine lugemisindeks: **2,3** ning keskmine õigete vastuste arv: **10,6**

Nutilehte lugenud rühm – Keskmine lugemisindeks: **2,56** ning keskmine õigete vastuste arv: **9**

Joonis 1. Esimesel arvutusmeetodil saadud tulemused

Kõige põhjalikumalt loeti ning jäeti fakte meelde paberlehest uudiseid lugedes, kus rühma keskmine õigete vastuste arv oli 11. Sarnaselt paberlehega oli keskmine õigete vastuste arv kõrge ka veebist uudiseid lugenud rühma puhul – 10,6. Meeldejätmise puhul võib täheldada suuremat erinevust just nutitefonist uudiseid lugenute puhul. See rühm sai keskmiseks tulemuseks üheksa punkti, mis jäi paberi- ja veebirühmale alla kahe punktiga. Nutirühma puhul oli huvitav ka see, et lugemisindeksi järgi loeti nutitefonist uudiseid peaaegu sama põhjalikult kui paberlehest. Ometigi oli meeldejätmine nutirühma puhul kehvem.

Katse tulemuste arvutamiseks oli ka teine meetod, mis arvestas üldise lugemiskvaliteedi arvutamisel lugemisindeksi ning õigete ja valede vastuste seotust.

Selle meetodi puhul arvestati kõigepealt seda, kuidas on märkinud katses osalenud isik, kui põhjalikult ta konkreetset artiklit luges. Põhjalikult lugemine oli väärt kolm punkti, osaliselt lugemine kaks punkti, artikli põgus ülevaatamine oli väärt ühe punkti ning mittelugemine null punkti. Neid punkte seostatakse õigete ja valede vastustega. Kui katses osalenu märkis, et ta luges konkreetset artiklit põhjalikult ehk kolme punkti vääriliselt, siis konkreetset artiklit puudutavate küsimuste eest sai ta õigesti vastates kolm punkti ning valesti vastates miinus kolm punkti. Kui ta märkis, et ta luges artiklit osaliselt, siis olid õiged ja valed vastused väärt

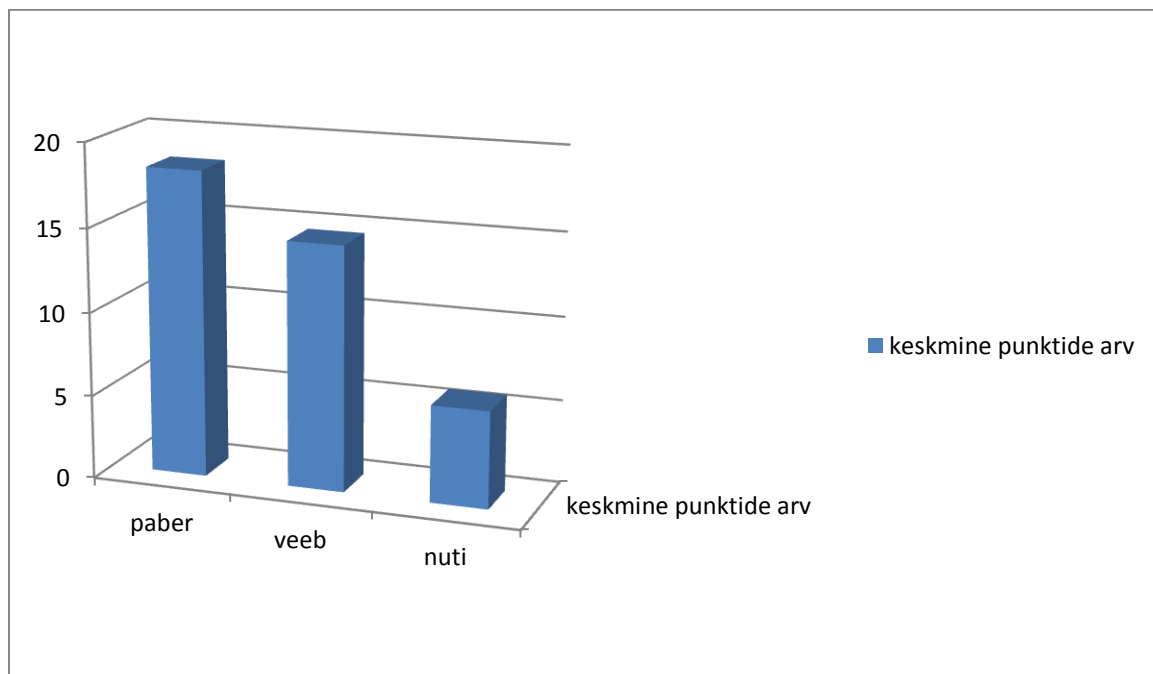
vastavalt kaks ja miinus kaks punkti. Artikli põgus ülevaatamine andis õigesti vastates ühe punkti ning valesti vastates miinus ühe punkti. Mittelugemine oli väärt null punkti.

Sellise arvutusmeetodijärgi sai autor järgnevad tulemused. Välja on toodud kogu rühma üldine tulemus ning ühe rühmas olnud katses osaleja keskmine punktide arv:

Paberlehte lugenud rühm – **110** punkti, keskmine: **18,3**

Veebilehte lugenud rühm – **88** punkti, keskmine: **14,6**

Nutilehte lugenud rühm – **35** punkti, keskmine: **5,8**

Joonis 2. Teisel arvutusmeetodil saadud tulemused

See arvutusmeetod tõi esile palju suuremad erinevused katses osalenud rühmade vahel. Eriti torkab silma nutitelefoniist uudiseid lugenud rühma punktide arv ning katses osalejate keskmine punktide arv, mis on 5,8. Nutitelefoni rühma ja parima tulemuse saavutanud paberlehe rühma vahe on 3,2 kordne.

Kuigi katse tulemused on kõnekad, leiab käesoleva töö autor, et nutitelefoniist uudiseid lugenud rühma puhul ei olnud keskmine tulemus päris õige. Nimelt mõjutas tugevalt

nutitelefonist uudiseid lugenud rühma tulemust ühe katses osalenud isiku nõrk tulemus. Esimest meetodit kasutades sai see isik viis punkti ning teist meetodit kasutades oli tema punktisummaks -16. Autor leiab, et ühe rühmaliikme märkimisväärselt nõrgem tulemus võis rikkuda nutitelefonide rühma tulemuse ning seeläbi ei pruugi tulemus näidata kõige adekvaatsemat tulemust. Seetõttu leiab autor, et katse tulemusi tuleks mõlemal meetodil arvutada ja igast rühmast välja jätta kõige nõrgemad tulemused.

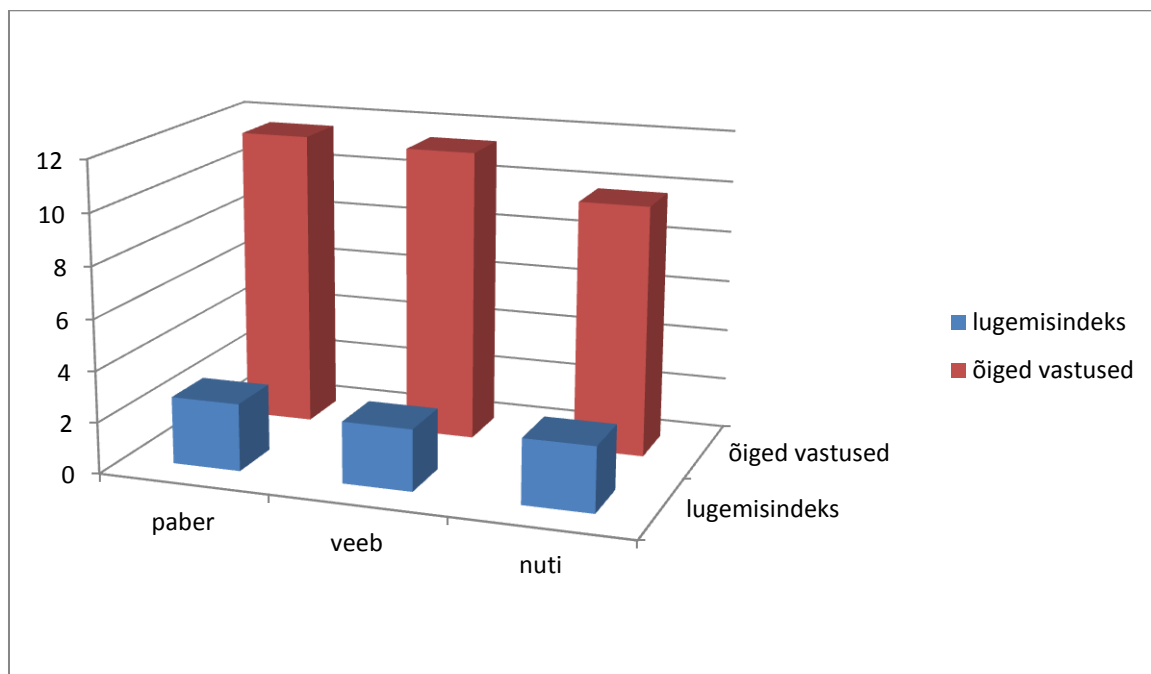
Nõnda talitades mõlema võimaliku meetodi puhul, sai autor katsest järgnevad tulemused.

Esimese meetodi puhul, kus arvestati lugemisindeksit ning õiged vastused eraldi, olid katse tulemused järgnevad:

Paberlehte lugenud rühm – Keskmise lugemisindeks: **2,63** ning keskmine õigete vastuste arv: **11,6**

Veebilehte lugenud rühm – Keskmise lugemisindeks: **2,4** ning keskmine õigete vastuste arv: **11,4**

Nutilehte lugenud rühm – Keskmise lugemisindeks: **2,53** ning keskmine õigete vastuste arv: **9,8**

Joonis 3. Esimesel arvutusmeetodil saadud tulemused, millest on välja jäetud iga rühma kõige nõrgem tulemus

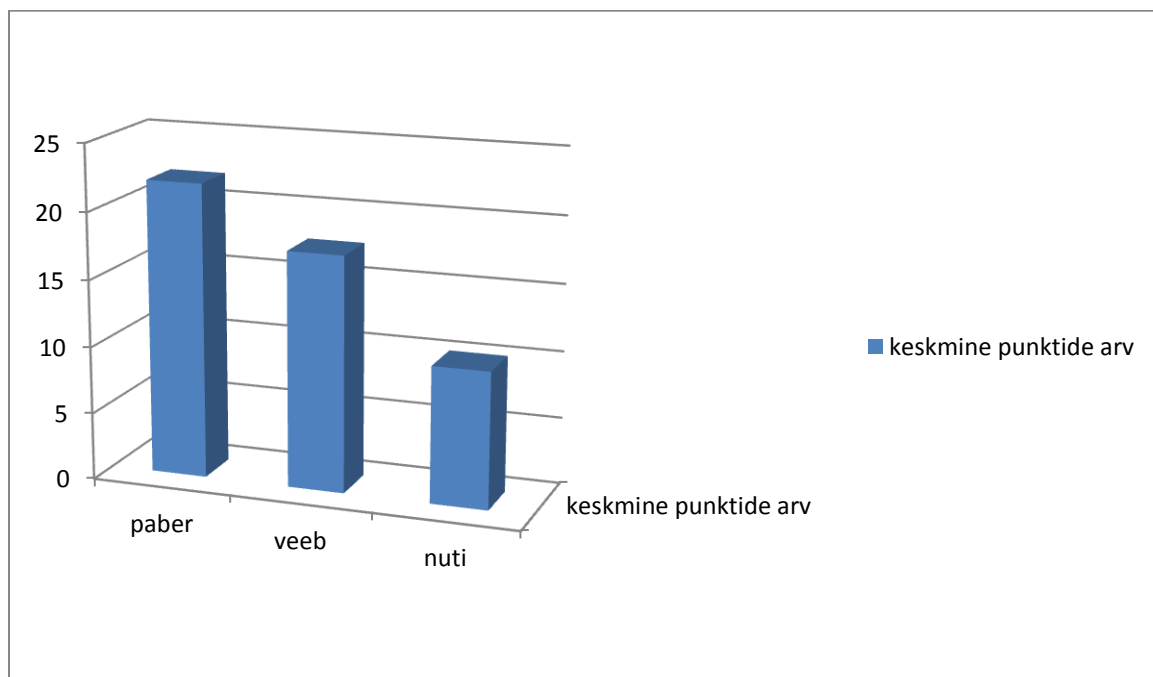
Nagu katse tulemustest näha, siis kõige nõrgema tulemuse väljajätmisega paranes keskmine õigete vastuste arv iga rühma puhul. Küll on aga tähelepanuväärne, et sellest hoolimata halvenes nutitelefonist uudiseid lugenud rühma lugemisindeksi punktisumma. Oluliselt paranes veebilehte lugenud rühma keskmine õigete vastuste arv, mis on peaaegu võrdne paberlehte lugenud rühmaga.

Kõige nõrgema tulemuse jättis autor välja ka teise meetodi puhul. Sellisel juhul olid katse tulemused järgnevad. Välja on toodud kogu rühma üldine tulemus ning ühe rühmas olnud katsealuse keskmine punktide arv:

Paberlehte lugenud rühm – **110** punkti, keskmine: **22**

Veebilehte lugenud rühm – **88** punkti, keskmine: **17,6**

Nutilehte lugenud rühm – **51** punkti, keskmine: **10,2**

Joonis 4. Teisel arvutusmeetodil saadud tulemused, millest on välja jäetud iga rühma kõige nõrgem tulemus

Nagu näha, siis kasutades teist arvutusmeetodit, millest on välja jäetud iga rühma kõige nõrgem tulemus, iga rühma rühmaliikmete keskmine punktisumma paranes. Tähelepanu tasub

pöörata sellele, et nii paberlehe kui ka veebilehe rühmade üldine punktisumma on sama suur kui koos kõige nõrgema tulemusega. Selle põhjuseks on, et nende mõlema rühma puhul oli kõige kehvem tulemus null punkti. Nutilehte lugenud rühma punktisumma paranes 16 punkti.

3.2 Vastused uurimisküsimustele

Bakalaureusetöö raames läbiviidud katse andis püstitatud küsimustele ka vastused. Ometigi peab autor oluliseks märkida, et käesoleva bakalaureusetööga saavutatud tulemusi ei saa üldistada laiemalt, sest katses osalenud valim ei olnud väga suur – ainult 18 inimest. Siiski võib käesoleva töö käigus tehtud katse tulemustest välja lugeda teatavaid tendentse uudiste lugemise efektiivsuse kohta erinevatest meediumitest.

Küsimustikus kõigile küsimustele õigesti vastates oli katses osalenutel võimalik saada 16 korrektset vastust. Esimesel meetodil punkte arvestades oli maksimaalne võimalik skoor 16 punkti. Teisel meetodil punkte arvestades oli maksimaalne võimalik skoor 48 punkti.

Järgnevates arvutustes on näidatud rühmade keskmist ühe liikme kogutud punktisummat. Lisaks on välja toodud, kui mitu protsenti moodustas kogutud keskmine punktide arv võimalikust maksimaalsest punktide arvust.

Kui palju jääb lugejale uudistest meelde lugedes paberlehte?

Paberlehest uudiseid lugenutel jäi teiste võrreldavate testrühmadega loetud tekstidest kõige enam fakte meelde. Erinevatel meetoditel arvutades selgusid paberlehest uudiseid lugenud rühma kohta järgnevad tulemused:

Esimene meetod – 11 punkti ehk 69% maksimumist

Esimene meetod ilma kõige nõrgema tulemuseta – 11,6 punkti ehk 73% maksimumist

Teine meetod – 18,3 punkti ehk 38% maksimumist

Teine meetod ilma kõige nõrgema tulemuseta – 22 punkti ehk 46% maksimumist

Kui palju jääb lugejale uudistest meelde lugedes veebilehte?

Veebilehest uudiseid lugenutel oli uudiste lugemise efektiivsus sarnane paberlehest uudiseid lugenutega. Erinevatel meetoditel arvutades selgusid veebilehest uudiseid lugenud rühma kohta järgnevad tulemused:

Esimene meetod – 10,6 punkti ehk 66% maksimumist

Esimene meetod ilma kõige nõrgema tulemuseta – 11,4 punkti ehk 71% maksimumist

Teine meetod – 14,6 punkti ehk 30% maksimumist

Teine meetod ilma kõige nõrgema tulemuseta – 17,6 punkti ehk 37% maksimumist

Kui palju jääb lugejale uudistest meelde lugedes uudiseid nutitelefonidest?

Nutitelefonidest uudiseid lugenutel jäi teiste võrreldavate testrühmadega loetud tekstidest kõige vähem fakte meelde. Erinevatel meetoditel arvutades selgusid nutitelefonist uudiseid lugenud rühma kohta järgnevad tulemused:

Esimene meetod – 9 punkti ehk 56% maksimumist

Esimene meetod ilma kõige nõrgema tulemuseta – 9,8 punkti ehk 61% maksimumist

Teine meetod – 5,8 punkti ehk 12% maksimumist

Teine meetod ilma kõige nõrgema tulemuseta – 10,2 punkti ehk 21% maksimumist

Kuidas erineb lugemise efektiivsus uuritavate seadmete lõikes?

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli teada saada, kas erinevatest meediumitest uudiseid lugedes on uudiste lugemise efektiivsus erinev. Efektiivsuse all peab käesoleva autor silmas seda, kui palju artikli lugejatele loetud tekstist meelde jääb.

Keskendudes teisel meetodil tehtud arvutustele, millest on välja jäetud iga rühma kõige nõrgem tulemus, toob autor välja järgnevad üldistused. Sellisel meetodil tehtud arvutuste põhjal selgus, et kõige parema tulemuse saavutas paberlehest uudiseid lugenud katserühm, mis sai 22 punkti. Kõige parema rühma tulemuse tähistame 100%-ga. Veebist uudiste

lugemise efektiivsus paberlehe suhtes oli 80% - see tähendab teise meetodi puhul leitud katse tulemuste suhet parima tulemuse suhtes. Vastav lugemise efektiivsus nutitefonist uudiste lugemise puhul oli 46%.

Tehtud katse tulemusi analüüsides sai autor tulemuseks, et uudiste lugemise efektiivsus on tõepoolest tugevasti seotud sellega, millisest meediumist lugeja uudiseid loeb. Katse tulemustest selgus, et kõige rohkem jäi lugejatele meelde paberlehest lugedes. Veebilehelt uudiste lugemine on efektiivsuse poolest viiendiku võrra kehvem kui paberlehest lugedes. Kõige vähem jäi lugejatele meelde nutitefonist uudiseid lugedes. Nutitefonist uudiseid lugenule jäi meelde üle poole vähem kui paberlehest lugenule.

Kõikidel erinevatel meetoditel katse tulemusi arvutades saame tulemuse, et kõige paremini jäid loetud tekstid meelde nendele, kes lugesid artikleid paberlehest.

Teisel meetodil tehtud arvutustele, millest on välja jäetud iga rühma kõige nõrgem tulemus, võime järeldada, et nutitefonist uudiste lugemine on alla poole sellest efektiivsusest, mis saavutatakse paberlehest uudiseid lugedes.

Saadud tulemustele põhinedes võib väita, et erinevatest meediumitest uudiseid lugedes on uudiste lugemise efektiivsus tõepoolest erinev.

4. Järeldused ja diskussioon

4.1 Metoodilised järeldused

Katse vormis andmete kogumine oli autori arvates hea valik, sest andis ilmekaid tulemusi kõigi uuritavate rühmade kohta. Ometigi leiab autor, et katse vormi ja käiku saaks veel täiendada.

Käesoleva töö autor leiab, et praegune katsemeetod võis paljuski katses osalenutele reeta, milles katse käik seisnes, kuigi töö autor lootis katses osalenutele tekitada võimalikult suure üllatus efekti, et saada reaalsest meeldejätmise tasemest erinevate vahendite puhul tõesemaid tulemusi. Autor kardab, et praeguse katse ülesehituse puhul võisid katses osalejad aimata, mida neilt pärast uudiste lugemist nõutakse ning seeläbi võisid nad rohkem tähelepanu pöörata sellele, mida nad loevad. Käesoleva töö autor leiab, et tõesemate tulemuste saavutamiseks tuleks suurendada katses osalenud isikute jaoks üllatusmomenti.

Antud teemal edasisi uuringuid tehes soovitab autor kasutada ka käesolevas bakalaureusetöös kasutatud katsemeetodit. Siiski leiab autor, et praegust katset saab palju parandada.

Esiteks tuleb autori arvates kindlasti teha sarnane katse ka suurema valimiga, et saada tulemusi, mis on laiemalt tõlgendatavad. Reaalsena näeb käesoleva autor võimalust, et katses osaleks vähemalt 15-20 inimest ühes katserühmas – seega kokku vähemalt 45 inimest. Siiski tuleks sellise katse puhul püüda alati võimalikult suurt valimit.

Käesoleva katse puhul oli oluline saavutada võimalikult homogeenne valim. Suhteliselt sarnase taustaga katserühmad olid katse läbiviimiseks olulised, sest erinevatest lugemisvahenditest tulenevad uudiste lugemise efektiivsuse erinevused olid sel puhul paremini võrreldavad. Heterogeensema valimi puhul võib katse tulemusi rohkem mõjutama hakata katses osalejate individuaalsed omadused (huvid, haridustase, tähelepanuvõime) kui käesoleva katse valimi puhul. Heterogeensema valimi puhul ei pruugi katserühmad olla võrdsed ning seeläbi oleks erinevate katserühmade omavaheline võrdlemine raskendatud.

Autor usub, et katse läbiviimine kolme katserühmaga korraga õigustas end. Sellisel puhul seati katses osalenud isikud samaaegselt samasse olukorda. Kui teha katset rühmadega järgemööda, siis see võib katse tulemusi mõjutada, sest kui valim koosneb üksteisele suhteliselt lähedalseisvatest inimest, siis võib juhtuda, et katsesse valitud inimesed võivad üksteisele vihjata, milles katse seisneb.

Autor leiab, et parandamisruumi on ka küsimustiku puhul. Et saada paremat ülevaadet, kui palju lugejale tekstist meelde jäi ning täpsemalt millised tekstiosad, soovitab autor küsimustikus konkreetse artikli kohta küsida rohkem küsimusi. Küsimused võiks jaotada ära kas või artikli lõikude kaupa, et näha kas lugejate tähelepanu muutub ka lõiguti. See annaks parema ülevaate – kas uudiseid loetakse põhjalikumalt ainult esimeste ridade jooksul, esimestes lõikudes või terve artikli pikkuses?

Samuti soovitab autor küsimustiku puhul neutraalsemat keelekasutust. Liiga familiaarne või domineeriv kõneviis võib mõjutada katses osalenuid ning seeläbi mõjutada ka katse tulemusi.

Lisaks usub autor, et katse käigus loetavate artiklite arvu suurendamine annaks antud teema kohta põhjalikumaid tulemusi. Samuti võiks suurendada artiklite mahtu. Samas võib sellisel puhul tekkida olukord, kus artiklite arv ja maht läheb liialt suureks ning katses osalejatele jääb kõikide faktide koguhulgast meelde liiga vähe informatsiooni.

Arenguruumi on samuti ka tehnilises pooles. Autori arvates saab kõikide vahendite puhul püüda veel enam reaalsele väljaannetele lähedasemaid disainilisi tulemusi. Eriti tuleks tähelepanu pöörata reklaamide asetamisele erinevatesse keskkondadesse. Lisaks võib kaaluda päris veebikülgedele ligilähedase disaini saavutamiseks ka näiteks äärieribade lisamise, millelt saaksid katses osalejad avada teisi artikleid. Siiski leiab autor, et praeguse katse jaoks loodud keskkonnad on piisavalt head, et nendelt platvormidelt ka edasisi katseid teha.

Oluline on välja töötada meetod, mis annab kõige parema ülevaate kuivõrd põhjalikult artikleid loeti ning kui palju nendest meelde jäi. Töö autor leiab, et käesoleva bakalaureusetöö tulemuste arvutamiseks kasutatud teine meetod, mis arvestab lugemisindeksi ja õigete vastuste suhet teineteisesse, on tulemuste saamiseks parem variant kui esimene meetod, mis luges kokku lihtsalt õiged vastused. Siiski leiab töö autor, et teist meetodit saaks veel arendada, sest selle meetodi puhul võib ühe katses osalenu kehv tulemus rikkuda terve rühma tulemuse.

4.2 Edasiste uuringute perspektiivid

Antud teemal tuleks kindlasti uurimist jätkata. Eriti oluline on uurimistööd jätkata just silmas pidades nutiseadmetest uudiste lugemist, sest antud valdkonda pole enne väga põhjalikult uuritud.

Magistritöö tasemel tasub eelseisvate katsete tarvis arvesse võtta käesolevas töös antud näpunäiteid, kuidas katset ning selle käiku täiustada. Magistritöö tasemel tuleks aga uuritavat teemat laiendada ning uurida põhjalikult ka erinevaid mõjutegureid, mis erinevate keskkondade puhul mõjutavad uudiste lugemise kvaliteeti.

Kuivõrd veebiväljaannetest ning paberlehest uudiste lugemist on bakalaureuse- ning magistritöodes varasemalt küllaltki põhjalikult uuritud, leiab käesoleva töö autor, et käesolevast tööst lähtudes tuleks edasistes uuringutes pöörata põhifookus just nutiseadmetest uudiste lugemisele. Sellegipoolest tuleks katseid korraldada ka veebilehelt ja paberlehest uudiste lugemisele, sest need annavad võrreldava andmestiku, mis aitab nutiseadmete uurimisega põhjalikumalt edasi minna.

Antud töö autor loodab, et edasiste uuringutega minnakse edasi ka järgmistes teadustöodes, sest nutiseadmed arenevad tohutu kiirusega ning sellega seoses on muutumas ka uudiste lugemine antud vahenditest.

Nutiseadmete kiirest arengust annab ilmekalt aimu kas või juba see, et uue põlvkonna Samsungi nutitelefonil Galaxy IV-ga on võimalik ekraanil kujutatud tekste edasi kerida pelgalt silmade liigutamisega ning sõrmi selle jaoks enam vaja ei ole. Sellest juba järgmine samm edasi on ettevõtte Google loodud interaktiivsed prillid, mis kuvavad kasutajatele silme ette nn laiendatud reaalsuse, mis tähendab, et nimetatud prillide kandja vaatevälja ilmub justkui kuvar, mis lisab kasutaja vaateväljale interaktiivseid võimalusi ja infot. Kuigi nimetatud prillide laialdane kasutuselevõtt võib võtta veel aastaid, siis sellegipoolest on taoliste kontseptsioonide loomine tõestuseks, et tehnoloogia vallas käivad arengud väga kiiresti ning need kindlasti mõjutavad ka uudiste lugemise harjumusi. Autor leiab, et järgnevates teadustöodes saab analüüsida lisaks uudiste lugemise mõjuteguritele ka uue tehnoloogia pealekasvu mõju lugemisharjumustele.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetööga soovis autor leida, kas erinevatest meediumidest lugedes on uudiste lugemise efektiivsuses erinevusi. Lugemise efektiivsuse all on antud töös vaadeldud faktide meeldejätmist.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks viis autor läbi katse. Katse käigus paluti kolmel erineval katserühmal lugeda samasid tekste erinevatest vahenditest. Katses osalesid paberlehe, veebilehe ning nutitelefonide rühm. Katse toimus kahes osas. Pärast tekstide läbi lugemist, pidid katses osalenud täitma küsimustiku, mis kontrollis, kui palju neile loetud tekstidest meelde jäi. Just see, kui palju rühmadel loetust meelde jäi, näitaski erinevate rühmade lugemiseefektiivsust.

Katses osalenud olid kõik Tartu Ülikooli ajakirjanduse- ja kommunikatsiooniinstituudi bakalaureuseastme tudengid. Katses osales 18 inimest - 10 meessoost ning 8 naissoost isikut. Katses osalenud olid 19-24 aastased esimese ja teise kursuse tudengid.

Katse käigus saadud andmete tõlgendamiseks oli mitu meetodit. Järgnevalt on välja toodud tulemused, mis on arvutatud meetodil, mida käesoleva töö autor pidas sellise uurimuse läbiviimiseks kõige paremaks meetodiks.

Töö tulemustest selgus, et erinevatest seadmetest uudiste lugemise puhul võib tõepoolest täheldada erinevat lugemiseefektiivsust. Kõige efektiivsem oli uudiseid lugeda paberlehest, mille tulemust tähistame 100%-ga. Uudiste lugemise efektiivsus veebilehest oli 80% paberlehe efektiivsusest. Nutitelefonist uudiseid lugenud rühma efektiivsuse tulemuseks saime 46% paberlehe efektiivsusest.

Katse tulemustest näeme, et erinevatest seadmetest uudiste lugemise vahel on erinevusi. Eriti torkab silma, et nutitelefonist uudiste lugemine on rohkem kui poole võrra ebaefektiivsem kui paberlehest uudiseid lugedes.

Käesolevatest andmetest saame püstitatud uurimisküsimustele vastata, et erinevatest keskkondadest lugedes on lugemise efektiivsus tõepoolest erinev. Saadud tulemustest võime järeldada, et paberlehtedest on uudiste lugemine kõige efektiivsem, sest sealt lugedes jäi lugejale kõige rohkem fakte meelde. Seevastu nutitelefonidest uudiste lugemine oli suhteliselt ebaefektiivne, sest lugejatele jäi meelde poole vähem kui paberist lugedes.

Käesolevat tööd võib võtta katsetusena ühest võimalikust uurimismeetodist, kuidas uurida eri seadmetest tulenevate lugemiseefektiivsuse erinevust. Autor leiab, et andmete kogumine katse meetodil oli hea moodus, sest andis autorile hea andmestiku, mille põhjal lugemiskeskkondade erinevusi välja tuua.

Siiski leiab autor, et bakalaureusetöö raames läbiviidud katset saaks täiendada. Edasistes katsetes tuleks täiendada nii katses kasutatud küsimustikku kui ka läbimõeldumalt valida katses kasutatud lugemistekstid. Eriti rõhutab autor, et katse tulemuste arvutamiseks tuleks leida meetod, mis annaks katse tulemustest kõige objektiivsemad, ent samas hästi võrreldavad andmed.

Kokkuvõttes leiab autor, et käesolevat katse vormis uurimismeetodit on võimalik kasutada ka teistes uudiste lugemise efektiivsust uurivates teadustöödes. Siiski soovitab autor katset veelgi täiustada.

Summary

News Consumption via Newspapers, Digital Newspapers and Smartphones

This Bachelor's thesis aimed at finding out whether consuming news from different information carriers influences the efficiency of reading. This work measured reading efficiency by how many facts the reader retained from the material read.

In order to find an answer to the study question posed, the author carried out an observational test. Three test groups were asked to read the same texts, but via different means. One group read a traditional newspaper on a paper carrier, one a digital newspaper and one used a smartphone. The test was carried out in two parts. The participants first read the assigned texts and then filled in a questionnaire designed to check how much they remembered from the material. This was used as a measure for reading efficiency in the three groups.

All the test participants were undergraduate students from the University of Tartu Institute of Journalism and Communication. Eighteen people took part in the test, 8 women and 10 men, between the ages of 19 to 24 and they were first and second year students.

There would have been many possible methods to interpret the results of the observational study. The following results have been calculated based on the method that the author of this work believes to have been the best choice.

The results of the study revealed that, indeed, the information carrier does seem to determine reading efficiency. The most efficient way of news consumption proved to be the paper carrier, the author marked this result by 100%. With digital carriers, the efficiency of reading was 80 % of that of a paper version. The test group who read the material on a smartphone achieved 46% of the efficiency of the group who read a paper newspaper.

It is especially noteworthy, that reading the news on a smartphone is less than half as efficient as reading a newspaper. Therefore, based on the above, we can conclude that reading a paper newspaper is the most efficient way of reading as the reader retains more facts here than with any other form studied. Consuming news from a smartphone, however, turned out to be fairly inefficient as very little was retained by the reader compared to the paper version.

As said before, this study was one of many possible on how to measure reading efficiency with different news carriers. The author considers to have chosen a good option by carrying out an observational test as it gave the author solid data to draw on to highlight the differences in the different reading environments.

However, the author is of the opinion that the test conducted could be improved upon. Any further such tests should use a more detailed questionnaire and more thought should also go into the selection of the test material. It would be especially important to find a calculation method that would give the most objective, yet comparable data.

In conclusion, the author believes that the study method used in this Bachelor's thesis could be used in other works aiming to measure reading efficiency. But would recommend an improvement in the observational test.

Kasutatud kirjandus ja allikad

1. *71% ostetud telefonidest on nutitelefonid* (2012). EMT kodulehekülg, URL (kasutatud jaanuar 2013) <https://www.emt.ee/et/uudised/-/uudisvoog/uudis/19511686>
2. Arb, K. (2013). *Postimehe lugejaskond endiselt suurim*. Postimees, 7. mai.
3. Beyers, H. (2006). What constitutes a good online news site? *Communications*. 31(2): 215-240
4. *Delfi külastatavus ületab stabiilselt miljonit internetibrauserit* (2013). Delfi.ee, URL (kasutatud aprill, 2013) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/uutdelfis/delfi-kulastatavus-uletab-stabiilselt-miljonit-internetibrauserit.d?id=65887782>
5. Eesti Meedia kodulehekülg, URL (kasutatud aprill, 2013) <http://www.eestimeedia.ee/ettevotted-ja-brandid/eesti-ettevotted/as-postimees>
6. *Eesti Statistika: Eesti. Arve ja fakte 2013* (2013). URL (kasutatud mai 2013) http://www.stat.ee/publication-download-pdf?publication_id=34212
7. *Elisa: 2012. aasta oli nutitelefonide aasta* (2013). Elisa kodulehekülg, URL (kasutatud jaanuar 2013) <https://www.elisa.ee/et/Eraklient/Firmast/Uudised/655/elisa-2012-aasta-oli-nutitelefonide-aasta/>
8. Heinlo, A., Kerner, R., Krusell, S., Pöder, K., Rosenberg, T., Servinski, M. & Soiola, M. (2012). *Eesti statistika aastaraamat 2012*. Tallinn: Statistikaamet.
9. Kaukvere, T. (2011). *Postimehe online-väljaande lugemine üliõpilaste hulgas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
10. *Kolmveerandil leibkondadest on kodus internetiühendus* (2012). Statistikaameti kodulehekülg, URL (kasutatud mai 2013) <http://www.stat.ee/57583>
11. Leitu, M. (2012). *Postimehe online-väljaande lugemine 12.klassi õpilaste hulgas*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
12. Mihelson, H. (2012). *Lugejate reaktsioon veebiartikli pealkirjale kui tähelepanu äratajale*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
13. Opermann, S. (2009). *Konkreetses ajalehenumbri loetavus. Tähelepanu äratamise ja säilitamise võtted*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

14. Opgenhaffern, M. (2008). *Redefining Multimedia: The (Dis)intriguated Use of Multiple Media and Modalities in Congergent Journalism*. Ettekanne. International Communication Association.
15. Soiela, M (2013). Kes, kus ja miks internetti kasutab? *Eesti Statistika kvartalikiri* 1/13: 29-42.
16. Tamm, M. (2013). *Uudiste jälgimine paberlehest, veebiväljaannetest ja nutiseadmetest Postimehe näitel*. Seminaritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
17. Trappel, J. (2008). Online Media Within the Public Service Realm? : Reasons to Include Online into the Public Service Mission. *Convergence*, 14(3): 313-322.
18. Vengerfeldt, P., Runnel, P. (2004). Uus meedia Eestis. Vihalemm, P. (toim.). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 233-256
19. Vihalemm, P. & Kõuts, R. (2004). Trükisõna ja lugejaskond Eestis 1965-2004. Vihalemm, P. (toim). *Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
20. Ward, M. (2002). Journalism online. Focal press.
21. *Ülevaade arvuti- ja internetikasutusest Eestis 2012* (2012). Vabariigi Valitsuse kodulehekülg, URL (kasutatud mai 2013) <http://valitsus.ee/et/valitsus/tegevusprogramm/e-riigist-i-riigiks/infoyhiskonna-arengu-hetkeseis/arvuti-ja-internetikasutus-eestis-2012>

Lisad

Lisa 1

Katses kasutatud tekstid.

Siseminister soovib politsei peamaja tuulutamist

Politsei- ja piirivalveameti peakontori juhtkonna nõupidamistel vaidlused teemal, kellel on kõrgemast ametikohast lähtuvalt õigus peadirektori auto kõrvale parkida, on märk, et asutus vajab tuulutamist.

Vaidluses uue peadirektori sobivuse üle, on jäänud tähelepanuta küsimus, miks peab uus juht olema iga hinna eest süsteemi väline. Siseminister Ken-Marti Vaheril paistab peadirektori kandidaadiga seoses tekkinud vastuseisu taustal olevat küll endiselt raskusi tekkinud olukorra adekvaatse hindamisega, ent tema soovi ametit värskendada, tuleb paraku tunnustada.

Põhjus selleks on pragmaatiliselt lihtne - ameti peakontoris on liiga palju kõrgepalgalisi ametnikke. Inimesi, kelle töö sisu ja kasutegur on isegi kolleegidele samast majast selgusetu. Seetõttu on peakontori teatav tuulutamine hädavajalik.

Paraku on see ülesanne, mille täitmist minister politsei ja piirivalve praegustelt juhtkonnalt ei usu. Selleks seovad inimesi ametis omavaheline pikaajaline teenistus ja inimsuhted. Parim näide süsteemisisesest suutmatusest enda korrastamisel oligi politsei- ja piirivalveameti eksjuht Raivo Küüt. Sõbraliku loomuga ülemus, kellel oli raske kunagistele võitluskaaslastele ausalt öelda, et tegelikult on nende tööpanus organisatsiooni arusaamatu.

Peakontoris istub mitmeid kõrgepalgalisi endisi politseijuhte, kellest said kõrge ametikoha kadudes organisatsioonis kõrgepalgalised nõunikud või muud spetsialistid. Seda peakontoris istuvat nn. vana kaardiväge kutsutakse edumeelsemate kolleegide seas irooniliselt Tammede alleeks.

Hüüdnimi viitab politseisüsteemis kõrgema ametniku tunnusteks olevatele Tammelehtedele. Sisulist kriitikat kohtab Tammede alleel harva. Aastate pikkuse karjääri tulemusena välja võidetud hüvede loovutamisel ollakse kitsid. Ning arusaadavalt on taoline suhtumine kollegiaalne.

Lisades siia peadirektorile pugemise, seda nii kaudes kui otseses mõttes, jätabki see teinekord mulje pigem operetiohviteridest. Näiteid? Võitlus käib isegi selle üle, kes saab juhtkonna koosolekutel istuda peadirektori paremal, kes vasakul käel.

Vaieldud on isegi küsimuses, kellel on ametipositsioonist lähtudes suurem õigus parkida ametiautot peadirektori parkimiskoha kõrvale ehk siis peakontori sissekäigule võimalikult lähedale.

Briti poliitikud leppisid kokku uutes ajakirjandusreeglites

Briti poliitikud on pärast öö läbi kestnud kõnelusi kokku leppinud ajakirjanduse uues enesereguleerimise süsteemis, teatas täna opositsioonis olev Tööpartei.

Leiboristide asejuht Harriet Harman ütles BBC-le, et kompromissettepanek, mis kaitseb uusi ajakirjandusreegleid ministrite sekkumise eest, pannakse täna parlamendi alamkojas hääletusele, vahendas AFP.

Kokkuleppe kõik detailid pole veel teada, ent paistab, et kõik kolm parlamendi suuremat erakonda – peaminister David Cameroni konservatiivid, Tööpartei ja liberaaldemokraadid – leidsid lahenduse suurimaid erimeelsusi põhjustanud küsimusele, kas uutel reeglitel peaks olema ka seaduslik jõud.

Kokkuleppe raames luuakse kuningliku harta alusel uus pressivalvekoer.

Vajaduse Briti ajakirjanduse enesereguleerimist põhjalikult muuta tingis tabloidi News of the World pealtkuulamis-skandaal.

Van Rompuy lahkub tuleval aastal poliitikast

Euroopa Ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy kavatseb lahkuda poliitikast pärast seda, kui tema mandaat 2014. aasta lõpus otsa saab.

«[Valimis]nimekirjades saab olema minu pereliikmeid. Neil, kes tahavad hääletada mõne Van Rompuy poolt, on selleks kõik võimalused. 2014. aasta lõpp on minu poliitilise karjääri lõpp,» ütles endine Belgia peaminister eile hollandikeelsele rahvusringhäälingule VRT, vahendas AFP.

65-aastane Van Rompuy sai ülemkogu eesistujaks 2010. aastal ning valiti 2012. aastal ametipostile veel kaheks aastaks tagasi. Kuna seda positsiooni saab pidada vaid kaks järjestikust ametiaega, peab Van Rompuy tuleva aasta novembris ametikohalt lahkuma.

Van Rompuy pere on Belgia poliitikas hästi esindatud. Hermani vend Eric on Flandria parlamendi liige, tema poeg Peter on aktiivne Flandria kristlike demokraatide erakonnas.

Hermani õde Tine on kandideerinud mitmetel valimistel vasakpoolsete parteide nimekirjas. Van Rompuy abikaasa Geertrui lööb kohaliku poliitikuna kaasa Brüsseli äärelinna juhtimises.

Hiina süüdistab USAd regulaarsetes küberrünnakutes

Hiina kaitseministeeriumi sõnul rünnati riigi kahte olulist kaitsevõimega seotud veebilehekülge eelmisel aastal keskmiselt üle 144 000 korra kuus, pea kaks kolmandikku rünnakutest olid ministeeriumi andmetel USA päritolu.

Sel kuul teatas USA arvutiturbefirma Mandiant, et viimasel ajal peamiselt USAd tabanud küberrünnakute laine taga on Hiina sõjaväe Shanghais paiknev salajane üksus, see väide vallandas aga Pekingi ja Washingtoni vahel suure sõnasõja, vahendab Reuters.

Hiina eitas süüdistusi ning väitis, et on ise hoopis ohvriks, avaldades seejuures esimest korda täpsemaid üksikasju väidetavate USA päritolu rünnakute kohta.

«Hiina kaitseministeeriumi ja sõjaväe veebilehekülgi on nende loomisest alates ähvardanud tõsine häkkimisrünnakutest tulenev oht ning nende rünnakute arv on viimastel aastatel ainult tõusnud,» ütles ministeeriumi kõneisik Geng Yasheng kohalikule meediale suunatud pressikonverentsil.

«IP-aadresside järgi rünnati neid veebilehekülgi välismaalt keskmiselt 144 000 korda kuus, seehulgas moodustas USA päritolu rünnakute arv 62,9 protsenti kogu rünnakute arvust,» ütles Yasheng.

Geng ütles, et USA plaanib küll suurendada oma kübersõjalist võimsust, kuid samas ei soovi riik aidata suurendada rahvusvahelist koostööd häkkerlusega võitlemisel.

«Me loodame, et USA oskab seda meile selgitada,» ütles ta.

Potililled kolivad kevadel peenrasse

Aianduskeskuse Hortes tootejuhi Lea Mässi sõnul küsivad inimesed sageli nõu, kuidas kingiks saadud potililli elus hoida. Tihtipeale kipuvad õied ruttu närbuma ja lehed longu vajuma, mis ei tähenda aga tingimata, et lill tuleks ära visata.

«Õige hoolitsuse korral võib lille veel elule aidata,» sõnas Mäss. Hoolduse kaks kõige olulisemat märksõna on valgus ja niiskus. Kui kumbagi on piisavalt, püsib potilill kaua ilus.

Lilli kastes tuleb olla hoolikas. Õitsvad potililled ei taha enamasti liigniisket ega läbikuivanud keskkonda. «Mulla niiskustaset tuleb näpuotsaga katsuda,» juhendas Mäss.

Mullas kasvavaid taimi peab kastma leige veega. «Lilli ei tohi šokeerida liiga külma või sooja veega. Asalea ja gardeenia tahavad aga happelisemat keskkonda, mistõttu tuleb kastmisvette lisada paar tilka sidrunimahla,» õpetas ta.

Kastmisvesi võiks olla ööpäeva seisnud. Vältima peaks lubjarikast vett. «Potilill tahab pehmet toasooja vett, hästi sobib kastmiseks vihma- ja lumesulamisvesi,» ütles Mäss.

Enamik potililli vajab palju valgust. Kui taimi ei ole võimalik mingil põhjusel aknale lähemale tuua, sobib nende valgustamiseks taime-, luminofoor- või halogeenvalgusti, samuti säästupirn. Igasugune valgus on Mässi sõnul parem kui valguse puudumine.

Lilledele tuleb kasuks kord nädalas vähene väetamine õitsvatele toalilledele mõeldud väetisega. «Pudeli peal on retsept, milles peab näpuga järge ajama, kui palju väetist liitrisse kastmisvette panna. Kui taim on juba varem hästi mõnusasse kompostmulda istutatud, siis on seal muidugi juba kõik vajalikud toitained olemas,» täpsustas Mäss.

Urmas Kruusel on endise brüneti asemel kaasaks blondiin

Tartu linnapea Urmas Kruuse (47) kaunis abikaasa Katrin üllatas presidendiballil kõiki enda uue seonguga - endiste lühikeste ja tumedate juuste asemel olid naisel nüüd hoopis blondid ja pikad kiharad.

Abikaasa Kruuse arvab, et naine näeb tõesti väga hea välja, kirjutab ajakiri Naisteleht.

«Elu on ikka täis üllatusi ja muutusi. See oli tema vaba soov ja tahe seda teha, minul selle vastu küll midagi ei olnud. Meil sai just 25 aastat kooselu täis, seega usun, et selline muutus andis nüüd talle ka hoogu ja energiat juurde,» räägib Urmas.

Kanepi peaks turniirikaarussellile naasma aprilli teisel nädalal

Kuigi Eesti parim naistennisist Kaia Kanepi pole oma koduleheküljel veel kinnitanud osavõttu 235 000 dollari suuruse auhinnafondiga turniirist, mis algab 8. aprillil Katowices, kuulub ta praegu võistlejate nimekirja.

Kanepi osavõtule Katowice turniirist viitas ka Anett Kontaveit, kes ütles, et loodab Eesti esireketi abi ka 17.-20. aprillini peetavas Föderatsiooni karikasarjas, vahendab ajakirja Tennis koduleheküljel.

Katowices mängitakse sisehallis liivaväljakul. See turniir avab Euroopa liivahooaja, kuid peagi minnakse üle lõuna poole ja välisväljakutele.

Esimesena on Katowices asetatud tšehhitar Petra Kvitova, praegu maailma 8. reket. Tuntumatest mängivad eelülesandmise põhjal Poolas kaasa veel sakslannad Julia Görges ja Sabine Lisicki, itaallanna Roberta Vinci, tšehhitar Klara Zakopalova. Kanepi peaks praeguse edetabelikoha põhjal olema asetatud kaheksandana, kuid seis võib nädalaga veel muutuda.

Sügisest kannaoperatsiooni arvestades on Kanepil kindlasti soodsam naasta turniiridele liivaväljakul, kus kanna põrutamine ei ole nii ohtlik kui kõvakattega väljakutel.

WTA järgi asetseb Kaia Kanepi maailma edetabelis hetkel 38. positsioonil. Viimane suurturniir, millel Kanepi osales, leidis aset mullu septembris Tokyos, kus ta kaotas teises ringis ameeriklanna Jamie Hamptonile 5-7, 6-2, 6-3.

Bulgaaria vahetas juba valitud eurolaulu välja

Bulgaariat esindab tänavusel Eurovisiooni lauluvõistlusel Elitsa & Stoyan looga «Samo Shampioni», ehkki algselt oli välja valitud laul «Kismet».

Bulgaaria eurolaul kuulutati välja 3. märtsil pärast seda, kui oma hääled olid andnud professionaalidest koosnev žürii ja televaatajad, vahendab eurovision.tv. Tulemus jäi viiki ning otsus langes rahva lemmiku kasuks.

Laulul «Kismet» oli aga probleeme autoriõiguste osas, see diskvalifitseeriti ning Eurovisioonile otsustati saata teisele kohale jäänud «Samo Shampioni».

Lisa 2

Katsematerjal. Katses kasutatud küsimustik.

Briti poliitikud leppisid kokku uutes ajakirjandusreeglites

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Millisele asutusele toetudes reguleeris end Briti press enne skandaalide puhkemist?

- a) Briti Kuninglik meediajärelvalve assotsiatsioon (BROMA)
- b) Avaliku sõna nõukogu
- c) Meediakorporatsioonide ühispleenum
- d) Pressikaebuste komisjon

Mitu inimest vahistati seoses News of the Worldi häkkimiskandaaliga?

Siseminister soovib politsei peamaja tuulutamist

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Kuidas nimetatakse kõrgema astme ametnikke politseis?

Miks on vaja politseid tuulutada?

- a) riigil ei ole piisavalt raha nii suure institutsiooni ülalpidamiseks
- b) liiga palju kõrgepalgalisi ametnikke
- c) keegi parkis oma auto valele kohale
- d) ametis on liialt vanad ametnikud

Hiina süüdistab USAd regulaarsetes küberrünnakutes

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Kus asub Hiina sõjaväe salajane küberrünnakuid korraldav üksus? _____

Mitu korda rünnatakse Hiina kaitseministeeriumi ja sõjaväe veebilehekülgi keskmiselt kuus välismaistelt IP-aadressidelt?

- a) 14 400 korda kuus
- b) 144 000 korda kuus
- c) 1 440 000 korda kuus
- d) 14 400 000 korda kuus

Urmas Kruuse naine värvib juukseid

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Mitu aastat on Urmas ja Katrin Kruuse abielus olnud? _____

Mis värvi juuksed olid Urmas Kruuse naisel enne värvimist? _____

Van Rompuy lahkub tuleval aastal poliitikast

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Millise riigi peaminister on olnud Van Rompuy? _____

Kus töötab Hermann Van Rompuy vend Eric?

- a) Hollandi kuningakojas
- b) Prantsuse vasakparteis
- c) Müncheni äärelinna omavalitsuses
- d) Flandria parlamendis

Potililled kolivad kevadel peenrasse

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Mida tuleb lillede kastmisveele lisada, et saada happelisemat keskkonda?

Kui kaua peaks olema seisnud lillede kastmisvesi? _____

Bulgaaria vahetas juba valitud eurolaulu välja

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Mis oli loo nimi, mis pidi Bulgaariat esialgu Eurovisioonil esindama?

Mis oli probleemiks Bulgaaria eurolauluga, mis välja vahetati?

Kanepi peaks turniirikaussellile naasma aprilli teisel nädalal

Ringita, kui põhjalikult lugesid uudist – 1. lugesin põhjalikult, 2. lugesin osaliselt, 3. vaatasin üle, 4. ei lugenud

Millist tüüpi väljakul mängitakse tennist Katowices? _____

Millisel suurturniiril mängis viimati Kaia Kanepi? _____

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina: Mihkel Tamm

(sünnikuupäev: 17.05.1991)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Uudiste lugemine paberlehest, veebiväljaannetest ja nutitelefonidest“

mille juhendaja on Peeter Vihalemm,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27.05.2013